

Colecția de piese de lapidariu a Muzeului din Deva s-a îmbogățit cu încă un monument epigrafic, altar votiv, dedicat Venerei, ce a apărut în timpul lucrărilor de restaurare, consolidare la *Thermae* — le de la Micia.

Monumentul, din augit — andezit, are înălțimea de 87,5 cm, lățimea de 40 cm, grosimea de 30 cm. Baza este simplă, iar capitulul poartă profilaturi și în partea superioară, la extremități are câte o volută ce merge pe toată grosimea capitulului. Între cele două volute găsim în față și în spate câte o proeminență piramidală (Fig. 1).

Fig. 1 a—b. Altarul votiv de la Micia (Muz. Deva)

Cîmpul inscripției este de 35 × 30,5 cm. Textul destul de șters, este așezat pe cinci rînduri cu literele de 3,5 cm înălțime, pare să fie: Veneri / sacr(um) ae(lia) / Flavia(e) / Aram a(nimo) / votum.

Altarul încinat Venerei este atestat pentru a cincea oară pe teritoriul Daciei romane și pentru prima dată la Micia. Celelalte dovezi epigrafice ale zeiței Venus sînt două la Apulum¹, una la Napoca² și una la Mehadia³.

Cultul zeiței Venus în imperiul roman a avut, mai ales în secolul I. e.n., dar și mai târziu, și un pronunțat caracter de stat, prin indentificarea Venerei cu patroana casei Iulia — Claudia, zeița fiind considerată drept născătoare — Genetrix — a poporului roman⁴. Epitetele de *Augusta* și de *Victrix* pe care le primește sugerează nu de puține ori, tocmai această apropiere a cultului ei de persoana împăratului, și implicit de ideea de prosperitate a statului roman.

Puțin numeroasele atestări epigrafice ale zeiței Venus descoperite în Dacia reflectă în mare măsură, credem, acest caracter oficial al cultului ei în provincia Traiana. Astfel, *Venerei Augusta* îi dedică o inscripție *Fabius Pulcher*, augur coloniae la Apulum (CIL III 1157), precum și un *haruspecc coloniae*, *C. Iulius Vales*, care închină inscripția zeiței *Venus Victrix* (CIL III 115). Epitetul de *Victrix* îl are zeița Venus și într-o inscripție de Napoca, ridicată de *Aurelius Umbrianus*, veteranus ex decurione (CIL III 864). Altă dată zeița Venus fără alt epitet este asociată lui Hercule (CIL III 1567). Aceste inscripții dovedesc faptul că, în general dedicanții sînt persoane apropiate stăpînirii romane, care săvîrșesc și un act de devoțiune și loialitate față de stat.

În cazul altarului de la Micia, Venus apare pentru prima dată cu epitetul de *Sacrum*, acesta posibil fiind în legătură și cu locul de apariție al său în interiorul *thermae* — lor. O bună analogie am avea în acest caz asocierea Venerei cu Hercule pe monumentul din stațiunea cu ape termale de la Mehadia.

În băile romane de la Slăveni și Micia aflate în apropierea castrelor respective, au ieșit la iveală figurine de lut și un fragment de tipar pentru turnarea acestora⁵.

În antichitate romană băile erau, deobicei, mixte. Din motive care nu sînt greu de presupus Venus era populară în castre, în băi și în lumea canabelor. Pentru romani, Venus nu era numai zeița femeilor; fiind prezentă în castele de la Buciumi, Bologa, Rîșnov, Drobeta arată largă popularitate a divinității și în rîndul militarilor precum și în cadrul privat al familiilor. Ea cerea oamenilor căsătoria statornică fiind aliată Junonei, ea era inspiratoarea dragostei în căsătorie. Reprezentările Venerei în Dacia extrem de numeroase comparativ cu inscripțiile atestă și caracterul popular al acestui cult.

¹ CIL III, 1115 = ILS, 3174; CIL III, 1157.

² CIL III, 7663 = 864 = ILS, 867.

³ CIL III, 1567.

⁴ M. Macrea, *Viața în Dacia romană*, p. 363; C. Petolescu, în *Apulum*, XI, p. 757—760.

⁵ C. Petolescu, loc. cit.

De o adoratoare a divinității este ridicat și altarul nostru și anume de *Flavia*.

Avem deci noi mărturii asupra epitetelor ce le primește Venus cît și a persoanei care închină monumentul. De asemenea, în textul inscripției apare și interesanta formulare *Aram animo votum*. Termenul *Ara*, ca obiect al dedicației, adică chiar altarul închinat și scris, apare în Dacia de exemplu pe monumentul închinat Dianei⁶ *DIANA ARA POSIVIT MARTINUS VOTV*, cu formula „vulgară“ de acuzativ fără *M* iar la Săcădate⁷ pe altarul ridicat lui Mithras găsim formula *Aram Pos(uit)*.

Despre *Ara*, *Aram*, amintit în textele epigrafice mai avem cazuri, nu însă și pentru presupusul *animo votum*.

Altarul de la Micia dedicat zeiței frumuseții completează numeroasele dovezi al caracterului de cult pentru teritoriul Daciei din secolul II—III e.n.

UN NOUVEAU MONUMENT ÉPIGRAPHIQUE DÉCOUVERT A MICIA

Résumé

Dans cet article l'auteur a présenté un nouveau monument dédié à la déesse Venus, l'autel votif découvert pendant les travaux de restauration, conservation aux thermes de Micia.

Le monument d'augit-andésite a une base simple et le chapiteau a des proéminences et dans la partie supérieure aux extrémités une volute qui va sur toute la grosseur du chapiteau. Entre les deux volutes, devant et derrière, on trouve une proéminence pyramidale.

Le texte de l'inscription qui est écrit dans cinq tours c'est: *VENERI / SACR(um) AE(lia) / FLAVIA(e) / ARAM A(nimo) / VOTVM*

⁶ *Klio*, X, 1910, p. 503; *Ann.Ép.*, 1911, 38; *Apulum*, V, 1965, p. 187—189, fig. 6.

⁷ I. I. Russu, în *Sargetia* V, 1968, p. 90.